

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОВЕДЕНО ПРОУЧВАНЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО
СРЕД УЧЕНИЦИТЕ В 38 ОУ „В. АПРИЛОВ“

за учебната **2024/2025г.**

В периода 29.10.2025г. - 10.11.2025г. бе проведено проучване относно случаите на тормоз и насилие сред учениците от 38 ОУ „В. Априлов“.

Проучването обхваща учебната 2024/2025г.

Използваните инструменти са анкетни карти и въпросници, включващи следните области на анализ:

- има ли наблюдавани случаи на тормоз и насилие или жертви на такива;
- в каква форма се проявява тормоза сред учениците;
- къде, на кои места от територията на училището се случва това;
- кои са участниците –момичета, момчета, съученици или по-големи ученици;
- към кого най-често се обръщат пострадалите от тормоз и/или насилие;
- колко често се е случвало това и как се отразява проблема върху отношението на учениците към училищната среда;
- как се променя ситуацията с тормоза и насилието сред учениците / спрямо предходната година /

Проучването е проведено както следва:

- с анкетна карта в хартиен вариант / съставена въз основа на въпросник за тормоз на проф. Пл. Калчев/ за учениците от 2-4 и 5-7 клас;
- с анкетна карта в електронен вариант / съставена въз основа на въпросник за тормоз на проф. Пл. Калчев/ за родителите на учениците от 2-7 клас;
- с въпросник в електронен вариант на проф. Пл. Калчев за оценка на тормоза сред учениците, според кл. ръководители на 2-7 клас;

И тази година продължава тенденцията, благодарение на активното съдействие на кл. ръководители и опитът от предишни години, броят на участниците от страна на учениците да е достатъчно голям, което от своя страна позволява получените резултати да се приемат с висока степен на достоверност.

Участвали са:

- 267 - ученици от 2-4 клас /срещу 268 през миналата учебна година/;
- 239 - ученици от 5-7 клас / срещу 285 през миналата учебна година/;
- 80 – родители /срещу 96 през миналата учебна година/;
- 12 - кл. ръководители от 2 до 7 клас / срещу 19 през миналата учебна година/, т. е 12 кл. ръководители не са попълнили анкетата, срещу 5 през миналата учебна година/;

От подадените отговори могат да се направят следните заключения:

В начален етап 57,4% от учениците отговарят, че не се е случвало някой в училище постоянно да ги обижда или наранява, но 34% отговарят утвърдително на този въпрос.

Тук е необходимо да се отбележи, че голяма част от по-малките ученици трудно разграничават различните форми на негативно отношение – за тях е достатъчно, ако някой ги е нарекъл с дума, която според тях е обидна, независимо, че тя обективно не е такава / напр. „овчар“, „смешник“ и др. подобни/. Между 16-17% се движат отговорилите, че това се случва всеки ден и всяка седмица. Тези данни потвърждават тезата, че при малките ученици е необходимо да се обръща сериозно внимание на техните оплаквания и субективни преживявания, за да могат да изградят те адекватна самооценка и способност за оценка на дадена ситуация.

Най-често през изминалата учебна година ситуацията на негативно отношение /насилие, тормоз/, според учениците, отново се е случвало в класната стая – 32%, както и на двора – 26.9%. Прави впечатление, че коридорите са увеличи присъствието си като място за конфликтни взаимоотношения и са 14.9%. Това са данни, на които трябва да се обърне повече внимание, тъй като именно в коридорите през междучасията има дежурни учители и би трябвало средата да е по-спокойна, а това не винаги се случва. Вероятно са нужни по-голям брой дежурни учители, но възможностите на училището към този момент не го позволяват. Тоалетните и физкултурния салон също присъстват съответно с по 10.4%.

Положителна тенденция е, че учениците в начален етап споделят и търсят съдействие от кл. ръководител – 16.3% . На първо място си остава взаимодействието с родителите, което е естественото развитие при всяка ситуация в училище - 16,4%. Процентите на практика са равни, което показва добра връзка на доверие и очакване от страна на учениците спрямо учителите и ангажимент на учителите е тази връзка да се надгражда.

Трябва да се отбележи, че само 4-ма ученици от начален курс поставят оценка „слаб 2“ на училището, 7- поставят „среден 3“, 34 поставят „добър 4“ и 65 „много добър 5“ и 139 „отличен 6“. Отличните оценки са 52%, което заедно с оценките „мн. добър“ и „добър“ показва много високо ниво на одобрение на училищната среда – общо 89% и още веднъж насочва към по-внимателната оценка на данните за тормоз в ежедневието на учениците.

Сред учениците от прогимназиален етап се установяват следните резултати:

15.4% посочват, че се е случвало да бъдат тормозени през предходната година, а 61% че това не им се е случвало. По отношение на честота на проявите на тормоз и насилие, 49% потвърждават, че не са били обект на тормоз, 15.4%, че това се е случвало няколко пъти през седмицата, 14% процента - веднъж седмично и 11,7% - по-рядко от едни път в месеца. Това прави 72.7% от учениците, които или не са тормозени или това се е случвало много рядко, като тук отново трябва да се уточни дали става въпрос действително за тормоз или по-скоро за конфликтни взаимоотношения и неумение за общуване в специфичната възраст, в която се намират учениците.

Много важен елемент от анализа на данните е какви форми на тормоз определят като най-значими учениците в прогимназиален етап /което обаче се отнася в значителна степен и за начален етап/.

На първо място, като основен източник на конфликти, на тормоз и/или насилие или между учениците са обидите, подигравките, дразненето – 72,3%; на следващо място е

разпространяването на клюки, злословенето зад гърба, интригите – 57,3%, вземането на неща същото е източник на напрежение, като форма на незачитане на личното пространство – 45%. Особено тежко се преживява и настройването на другите срещу конкретен ученик – също 45%, едва на следващо място идва блъскане, удряне – 40%, както и заплашване – 35%.

Основният извод от тези данни е, че водещо за възникването на конфликтите е вербалната агресия. Учениците преживяват много по-тежко обидите, игнорирането, подигравките и т.н. отколкото чисто физическата агресия; учениците продължават да възприемат като тормоз и насилие не само удряне, сбиване и пр. физическо насилие, а преди всичко емоционалното преживяване на отхвърляне, присмех, незачитане и т.н..

Това е насоката, в която трябва да бъдат съсредоточени усилията по отношение на превенцията на тормоза и насилието сред учениците.

Необходимо е да се планират такива дейности на ниво клас, които включват много по-активно и родителите, както и външни специалисти за осмисляне на понятията тормоз, насилие, агресия и възможностите за реакция спрямо тях.

През тази година участието на родителите в проучването както и в предходната е крайно ограничено – включили са се 80 родители, което е около 11% от общия брой родители спрямо броя на учениците в училището. През предходната година те са били едва 63.

Наблюдава се тенденция на устойчив спад на участващите родители, като за това причините са преди всичко повтарянето на един и същ инструмент за проучване всяка година, липса на съществена промяна в училищната среда /за наша радост и липса на влошаването ѝ/. Родителите отчитат, че учителите нямат адекватни инструменти за въздействие върху проблема, върху поведение на учениците и още повече на техните родители, но въпреки това отправят отново очакванията си именно към училището, което трябва да решава проблемните ситуации, включително и такива между родители. Много от тях не мислят, че дори включването на родителите в общи инициативи - благотворителни акции, спортни празници и пр. би повлияло за намаляване на случаите на тормоз и насилие. Тези данни, макар и да не са съществено значими поради малкия брой на участниците, отново насочват към наболелия въпрос за отговорността на родителите към поведението на тяхното собствено дете в училищната среда, за което всъщност говори и малкия брой участвали родители.

Голяма част от родителите продължават да са на мнение, че проявите на тормоз са следствие от възпитание и семейни модели, влияние на приятелския кръг, интернет и в значително по-малка степен влияние на училището като институция, но въпреки това отправят своите очаквания и изисквания към институцията, без да могат да дадат работещи предложения за намаляване на проблемните взаимоотношения между учениците.

По отношение на сигурността на училищната среда – 38,8% от родителите са на мнение, че макар и да не отговаря напълно на техните очаквания се полагат усилия тя да бъде безопасна за учениците, а 26,3% я намират за напълно безопасна. Така общия процент на удовлетвореност от училищната среда е 65%.

На следващо място 45,5% казват че детето им не е било обект на тормоз, 38,7% че е било в единични случаи през учебната година обект на грубо и агресивно поведение. Като цяло 84% от родителите не заявяват информация за тормоз над тяхното дете, което е един твърде добър дял, макар и в ограничени брой участващи родители.

От наличните отговори на кл. ръководители се вижда повторение на ситуацията от предходната година. Кл. ръководители са посочили в своите анкети, че нямат ученици, които се отнасят зле с останалите - около 66,5%,. Около 33,3% /в зависимост от въпросите/ са на мнение, че проблемите не са толкова сериозни и учениците могат да ги решат помежду си. 33% са посочили, че учениците с проблемно поведение имат необходимост от помощ от възрастен. Ученици, които са импулсивни, със слаб самоконтрол, лесно се разгневяват, бурно реагират са оценени от 50% от кл. ръководители, но все пак това поведение е оценено по-скоро като безобидно, характерно за възрастта им. Само 8.3% отбелязват, че имат ученици, с потенциал да се превърнат в агресори, макар към момента да не са такива. Други 50% твърдят, че нямат ученици, които обичат да дразнят и провокират другите. Останалите кл. ръководители заявяват, че имат по 1-2 такива ученици в клас.

Като цяло, според кл. ръководители, нивото на тормоз сред учениците е ниско и проявите на агресия или насилие между тях са предимно импулсивни действия в конкретни ситуации, които често те решават сами, помежду си и сравнително рядко е необходима намеса на възрастен.

В заключение, трябва да се отбележи, че нивото на тормоз, агресия и негативни прояви сред учениците остава на ниско към умерено, но заедно с това остава устойчиво през последните 2-3 години, без да спада.

Сред учениците има много по-силно субективно усещане за наличие на тормоз и насилие, отколкото съобщават другите участници. Основна препоръка е работата на ниво клас да бъде целенасочена по отношение на разбиране на причините за прояви на агресия и насилие, за представяне на положителни модели за справяне с такива ситуации, за идентифицирани на ученици, които се преживяват като жертви на насилие или такива, които оценяват училищната среда като източник на тормоз и агресия. От особено значение е включването на родители и външни специалисти, към които учениците проявяват по-голям интерес и представянето на филми и други интернет ресурси, посветени на темата. В училище са налични подобни материали и те трябва да бъдат ползвани по-активно от педагогическите специалисти.

Препоръката на УКС е да се актуализира изготвения за миналата година План за противодействие на тормоза и насилието сред учениците от 38 ОУ „В. Априлов“, с повече внимание от страна на кл. ръководители към процесите и динамиката във взаимоотношенията в класа и особено към обратната връзка с учениците. Да продължи включването на училищния психолог там, където и когато е необходимо, особено да се наблегне на информираността на родителите за ситуацията в класовете и за мерките, които се предприемат, както и за тяхното участие и ангажираност в тях.

За следващата учебна година отново проучването да бъде проведено в електронен вариант като по ефективен и информативен за учители и родители, но да се потърси и възможност както за разнообразяване или подмяна на инструмента за оценка, така и за повече диференцираност на информацията по отношение на отделните класове, за да бъде от полза на класните ръководители.